

УДК: 004.738.5:339(497.11)

CERIF: S 124, S 144

ТИП РАДА: ПРЕГЛЕДНИ НАУЧНИ РАД

DOI: 10.5937/PiP2103345C

др Јелена ЂЕРАНИЋ ПЕРИШИЋ*
професор, научни саветник на Институту за упоредно право,
Београд, Србија

МЕМОРАНДУМ О РАЗУМЕВАЊУ О ПРОДАЈИ КРИВОТВОРЕНЕ РОБЕ НА ИНТЕРНЕТУ – ОЦЕНА ПРИМЕНЕ ДЕСЕТ ГОДИНА НАКОН ПОТПИСИВАЊА

Сажетак

Продаја кривостворене робе на интернету представља глобални проблем са којим се суочавају све националне економије. Будући да корисници интернета имају приступ страницама које се креирају и уређују у другим државама, границе важења националних прописа су избријане. Стога је неопходно да се борба против продаје кривостворене робе на интернету уреди на међународном нивоу. Обавезујући извори међународног права не регулишу ово питање, али изв. „меко“ међународно право нуди решења. Под окровитељством Европске комисије, 2011. године потписан је Меморандум о разумевању о продаји кривостворене робе на интернету (MoP). Меморандум је ограничен на уступање услуга у Европском економском простору и служи као основа за дијалога и сарадњу између заинтересованих страна, са циљем ограничења понуде кривостворене робе на интернету. У раду су најпре изложени разлози за доношење MoP-а,

---

* Електронска адреса аутора: ceranicj@gmail.com.

а зајим анализирана њејова садржина. Посебна њажња њосвећена је сисџему обавешџавања и уклањања. Њайослејџу су размојџирени резулџџаџи МоР-а десетџ џодина након џојџџисивања, као и њејове џерсџекџџиве.

Кључне речи: *Кривојџворена роба. – Онлајн џродаја. – Инџџернетџ. – Меморандум о разумевању. – Евројска унија.*

І Уводне напомене

Развој интернета,¹ и на њему заснованих технологија, омогућџио је замајац дигиталне економије и појаву иновативних модела пословања. Интернет је из корена променио начин на којџ се роба и услуге производе, испоручују и конзумирају. Коришћење интернет платформи омогућава корисницима да глобално траже, лоцирају и купују робу са било ког места у свету.² Дакле, експанзија интернета омогућџила је успостављање новог начина трговине – онлајн трговине, којџ се умногоме разликује од класичног. Међутим, овај нови начин трговине отворио је врата и новим могућностима повреде права интелектуалне својине. Приликом продаје робе на интернету најчешће долази до повреде права жџга, дизајна и ауторског права, и то продајом кривотворене робе на платформама за електронску трговину.

Кривотворење и продаја кривотворене робе на интернету је глобални проблем са којим се суочавају све националне економије. Трговина кривотвореном робом на интернету најбрже је растућа област нелегалне економије. На интернету се тргује готово сваком категоријом робе која је кривотворена или фалсификована путем легитимних пословних платформи, као што су онлајн аукцијске куће, или преко посебних интернет страница и локација које прикривају незаконит карактер робе која се продаје.³

Својевремено су предмет кривотворења били луксузни модни производи. Овај тренд се променио, а опсег кривотворене робе проши-

1 „Поједностављено говорећи, интернет је светска мрежа међусобно повезаних рачунарских мрежа које користе TCP/IP протокол (енг. *Transmission Control Protocol/Internet Protocol*). Ова мрежа свих мрежа почива на систему којџ користи називе и адресе.“ Душан Поповић, *Рејџсџџирација назива инџџернетџ домена и џраво жџџа*, Београд, 2014, 11.

2 Joshua P. Maltzer, „Maximising the Opportunities of the Internet for the International Trade“, Geneva, 2016, доступно на адреси: http://www3.weforum.org/docs/E15/WEF_Digital_Trade_report_2015_1401.pdf, 10. 8. 2020, интернет извор без броја стране.

3 Андреа Радоњанин, Павле Тасић, „Трговина на друштвеним мрежама изван дистрибутивних канала произвођача“, *Инџелекџџуална својина и инџџернетџ* (ур. Душан Поповић), Београд, 2018, 89.

рио – како на напредну технолошку робу, тако и на ону најједноставнију за свакодневну употребу, као што су козметика, играчке, електронске компоненте, храна и пиће, фармацеутски производи и аутомобилски делови.⁴ Продаја кривотворене робе може имати великог утицаја на здравље и безбедност потрошача. Недавни пораст фалсификоване личне заштитне опреме повезане са ковидом, фармацеутских производа, здравствених и санитарних производа, нпр. маске за лице и комплети за тестирање, показали су како фалсификована роба може бити штетна за здравље људи.⁵

Високи стандарди заштите интелектуалне својине на међународном нивоу један су од предуслова јаке економије, укључујући стални раст броја радних места. Осим тога, заштита интелектуалне својине није само економско или трговинско питање. Кривотворена роба често представља озбиљну претњу за здравље и безбедност потрошача, националну безбедност и безбедност уопште.⁶

Пролиферација кривотворених и пиратских производа, као и услуга којима се дистрибуира кривотворени материјал, подрива закониту трговину и одрживи развој светске економије, узрокује велике финансијске губитке за титуларе права и законито пословање, обезбеђује извор прихода за организовани криминал⁷ и представља ризик за друштво.⁸ Осим тога, кривотворена роба има негативан утицај на животну средину, јер фалсификатори не поштују еколошке прописе.⁹

Принцип функционисања платформи за електронску трговину веома је погодан за продавце кривотворене робе: трошкови продаје су ниски, ризик од утужења је мали, а постоји и могућност брзог отварања

---

4 EUIPO, Intellectual Property Crime Threat Assessment Study, 2019, доступно на адреси: https://euiipo.europa.eu/tunnel-web/secure/webdav/guest/document_library/observatory/documents/reports/2019_IP_Crime_Threat_Assessment_Report/2019_IP_Crime_Threat_Assessment_Report_Exec_Sum_EN.pdf, 10. 8. 2021, интернет извор без броја стране.

5 Извештај о функционисању Меморандума о разумевању о продаји кривотворене робе на интернету (*Report on the functioning of the Memorandum of Understanding on the sale of counterfeit goods on the internet*), доступно на адреси: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A52013DC0209>, 10. 8. 2021, 3.

6 Matthew Rimmer, „Breakfast at Tiffany’s: eBay Inc, Trade Mark Law and Counterfeiting“, *Journal of Law, Information and Science*, Nr. 1/2011, 36–37.

7 Еуропол, Интерпол и друге међународне организације прикупиле су доказе који указују на везе између кривотворења и организованог криминала и коришћења добити од продаје кривотворене робе за даље извршење кривичних дела.

8 M. Rimmer, 37.

9 Извештај о функционисању Меморандума о разумевању о продаји кривотворене робе на интернету, 4.

другог налога уколико је први угашен због продаје кривотворене робе.¹⁰ Стога се фалсификатори сматрају економским паразитима и морају бити доступни закону.

Технологија и пословни модели које користе фалсификатори се стално мењају. То значи да борба против кривотворења имплицитно континуитет улагања и већу сарадњу између свих заинтересованих страна.¹¹

Развој интернета уздрмао је класичан концепт заштите интелектуалних добара заснован на систему националних, територијално ограничених права. Свака радња која се предузима на интернету аутоматски пробија националне границе, тј. има глобално дејство. Следствено томе, напори титулара права у погледу остваривања и заштите сопствених права веома су отежани у готови свим областима права интелектуалне својине.

Под покровитељством Европске комисије, у мају 2011. године закључен је Меморандум о разумевању о продаји кривотворене робе на интернету.¹² Овај Меморандум представља платформу за дијалог и сарадњу између заинтересованих страна, са циљем да се ограничи понуда кривотворене робе на онлајн тржишту. У редовима који следе, најпре су испитани разлози који су довели до усвајања МоР-а. Након тога је анализирана његова садржина. Посебна пажња посвећена је систему обавештавања и уклањања. Напошетку су размотрени резултати МоР-а десет година након потписивања, као и његове перспективе.

II Разлози за доношење Меморандума о разумевању о продаји кривотворене робе на интернету

Питање продаје кривотворене робе на интернету постало је актуелно тек са појавом интернета и његовим масовним коришћењем, што се везује за почетак новог миленијума. С тим у вези, ни Париска конвенција из 1883. године¹³ ни Споразум о трговинским аспектима

10 Esther Zuccaro, „Gucci v. Alibaba: A Balanced Approach to Secondary Liability for E-Commerce Platforms“, *North Carolina Journal of Law and Technology*, Nr. 144/2016, 146–147.

11 Извештај о функционисању Меморандума о разумевању о продаји кривотворене робе на интернету, 4.

12 Меморандум о разумевању о продаји кривотворене робе преко интернета – МоР (*Memorandum of Understanding on the Sale of Counterfeit Goods on the Internet*), доступно на адреси: https://ec.europa.eu/growth/industry/policy/intellectual-property/enforcement/memorandum-understanding-sale-counterfeit-goods-internet_en, 10. 8. 2021.

13 Париска конвенција о заштити интелектуалне својине (*Paris Convention for the protection of industrial property*).

права интелектуалне својине¹⁴ из 1994. године не регулишу ово питање. Према ТРИПС-у, у делу посвећеном остваривању права интелектуалне својине, државе потписнице се обавезују да у оквиру постојећих судских, односно управних поступака, осигурају ефикасну заштиту права интелектуалне својине.¹⁵ Притом, поступци који се воде због повреде права не би требало да буду компликовани, дуготрајни а ни скупи.¹⁶ Одлука мора бити донета у писаном облику и њом се могу обухватити само питања о којима су стране имале прилику да се изјасне.¹⁷ Дакле, искључиве одредбе о одговорности због продаје кривотворене робе на интернету нису предвиђене ТРИПС-ом. Државама потписницама је остављено да у оквиру постојећих или нових механизма одговоре стандардима предвиђеним ТРИПС-ом, у смислу осигурања ефикасне заштите права.

Како интернет корисници имају приступ интернет страницама које се креирају и уређују у другим државама, границе важења националних прописа су пробијене. Стога је додатни изазов за законодавне субјекте најразвијенијих држава да проблем продаје кривотворене робе путем интернета регулишу на међународном нивоу.

1. Улога Европске комисије

Титулари права интелектуалне својине одувек су се залагали за успостављање виших стандарда заштите интелектуалне својине путем међународних уговора. У том контексту, постојао је покушај доношења Трговинског споразума против кривотворења робе (*Anti-Counterfeiting Trade Agreement – АСТА*¹⁸). Интересантно је да је Европска комисија учествовала у изради овог споразума, али да је Европски парламент у јулу 2012. године одбио да га ратификује. С тим у вези, намеће се питање: шта се догодило у међувремену, а утицало је на ЕУ да одустане од идеје да се ово питање уреди на међународном нивоу?

Могу се издвојити најмање два разлога за такву одлуку. Први се тиче противљења јавног мњења и масовних демонстрација против овог

---

14 Споразум о трговинским аспектима права интелектуалне својине (*Agreement on Trade Related Aspects of Intellectual Property – TRIPS*; даље у фуснотама: ТРИПС); Владимир Тодоровић, *Међународни ујовори*, Београд, 2000, 155–187.

15 ТРИПС, чл. 41 ст. 1.

16 ТРИПС, чл. 41 ст. 2.

17 ТРИПС, чл. 41 ст. 3.

18 Резолуција о Трговинском споразуму против кривотворене робе (*European Parliament Resolution of 24 November 2010 on Anti-counterfeiting Trade Agreement*), доступно на адреси: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-7-2010-0432_EN.html, 10. 8. 2021.

споразума.¹⁹ Други је тај што је управо тада Европска комисија модерирала дијалог у коме је учествовало преко тридесет актера (међу којима су били и титулари жигом заштићених ознака и онлајн платформе, тј. интернет посредници) у вези са својим улогама у решавању проблема продаје кривотворене робе на интернету.

Европска комисија је још у Саопштењу из 2009. године о јачању примене права интелектуалне својине на унутрашњем тржишту²⁰ и Саопштењу из 2011. године о јединственом тржишту за права интелектуалне својине²¹ подвукла значај добровољног и заједничког приступа титулара права интелектуалне својине и других актера (као што су интернет платформе, трговци на велико, препродавци, потрошачи и удружења трговаца) у борби против кривотворења.²²

У светлу тога, Европска комисија преузела је нову функцију – функцију модератора у конструктивним дијалозима између актера који послују у технолошком окружењу, обезбеђујући административну и логистичку подршку у циљу успостављања равнотеже између различитих интереса, нарочито легитимних права и очекивања грађана ЕУ. Улога Комисије као модератора била је да допринесе томе да дијалози између актера и споразуми који из њих проистекну буду транспарентни и у потпуности усклађени са постојећим законодавним оквиром, поштујући основна права и слободе грађана ЕУ.²³

Као први пример таквог тзв. „кооперативног приступа“, Комисија је покренула Дијалог о онлајн продаји кривотворене робе који је 2011.

19 Слободан Марковић, „Трговински споразум против кривотворења робе (АСТА) – садржина, циљеви и значај“, *Право и њиврега*, бр. 7–9/2012, 198–217.

20 Саопштење о јачању примене права интелектуалне својине на унутрашњем тржишту (*Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee – Enhancing the enforcement of intellectual property rights in the internal market*, COM(2009), 11. 9. 2009), доступно на адреси: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52009DC0467&from=EN>, 10. 8. 2021.

21 Извештај о јединственом тржишту за право интелектуалне својине – подстицање креативности и иновација како би се обезбедио економски раст, висококвалитетни послови, првокласни производи и услуге у Европи (*A single market for intellectual property rights — Boosting creativity and innovation to provide economic growth, high quality jobs and first class products and services in Europe*, COM (2011) 287 final, 24. 5. 2011), доступно на адреси: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0287:FIN:en:PDF>, 10. 8. 2021.

22 Извештај о функционисању Меморандума о разумевању о продаји кривотворене робе преко интернета (*Report from the Commission to the European Parliament and the Council on the functioning of the Memorandum of Understanding on the Sale of Counterfeit Goods via Internet*), доступно на адреси: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52013DC0209&from=EN>, 10. 8. 2021, 5.

23 Јелена Ђеранић Перишић, *Одговорности инјернеј посредника за њоврепу жија*, Београд, 2020, 153.

године крунисан потписивањем Меморандума о разумевању о продаји кривотворене робе на интернету. Овај меморандум потписале су 33 компаније и удружења трговаца, а односио се на 39 различитих интернет сајтова.²⁴

2. Циљеви и опсег Меморандума

Меморандум о разумевању о продаји кривотворене робе на интернету донет је са циљем да се установи кодекс понашања у борби против продаје кривотворене робе на интернету и ојача сарадња међу потписницама како би се ефикасно одговорило на ову константну претњу. Учесници у дијалогу и потписници МоР-а сложили су се да је сарадња много бољи пут од парничења, које нити доприноси тржишној ефикасности, нити подстиче поверење потрошача. Меморандум би требало да промовише поверење на онлајн тржишту, и у том контексту предвиђа детаљније мере против онлајн понуда кривотворене робе, као и појачану заштиту за потрошаче који несвесно купују фалсификате.²⁵

Према томе, један од разлога због чега је ЕУ одустала од Споразума против кривотворења робе био је тај што је спознала да је МоР погодан инструмент да ЕУ наметне свој приступ питању продаје кривотворене робе на интернету као универзалан. Комисија је претходно закључила да инструменти као што је МоР могу лакше да се прошире изван граница ЕУ. Занимљив је податак, који сведочи у прилог наведеном, да је у билатералним контактима са ЕУ администрација Сједињених Америчких Држава изразила заинтересованост за решења из МоР-а.²⁶

Један од најважнијих доприноса МоР-а је тај што су обавезе коју су стране потписнице (укључујући ту и велике компаније, као што су *eBay* и *Amazon*, и титулари жигом заштићених ознака) на основу овог акта преузеле веће у односу на тада постојеће. Наиме, ове обавезе су превазилазиле достигнути ниво заштите у ЕУ и САД. У МоР-у се изричито наводи да он сам нити замењује, нити тумачи постојећи правни оквир. Поред тога, МоР се не може користити као доказно средство на суду.²⁷

---

24 С обзиром на то да су Меморандум потписале компаније и удружења трговаца, МоР би се могао означити и као извор аутономног права интелектуалне својине. Ипак, за сада се у литератури за МоР користи израз извор меког права.

25 Јелена Ђеранић, „Међународноправни оквир за борбу против продаје кривотворене робе путем интернета“, *Правна ријеч*, бр. 48/2016, 132.

26 Graeme B. Dinwoodie, „Secondary Liability for Online Trademark Infringement: The International Landscape“, *Columbia Journal of Law & Arts*, Nr. 37/2014, 468–469.

27 Будући да МоР није ни исправа ни сведочење ни вештачење, јасно је да се не може користити као доказно средство на суду. Упркос томе, у самом Меморандуму изричито је наведено да се не може користити као доказно средство на суду.

Меморандум је закључен 2011. на пробни период од годину дана. Предвиђено је да се након истека тог периода на сваке две године израђује извештај о резултатима и доноси одлука о продужетку његове примене за наредне две године. Меморандум гарантује да током периода оцене потписници не покрећу нове парнице једни против других у вези са материјом која је покривена МоР-ом. Овај ‘мораторијум’ на парничење је значајна одредба која наглашава узајамно обавезивање потписника МоР-а да заједно раде у доброј вери.²⁸

Основни циљ МоР-а је да елиминише онлајн понуду кривотворене робе, у смислу да одврати субјекте да снабдевају тржиште кривотвореном робом. Меморандум предвиђа пропорционалне, одвраћајуће активности против оних који покушају, у више наврата, да продају кривотворену робу. Исто тако, МоР настоји да обезбеди што бољу заштиту за потрошаче који несвесно купују кривотворену робу, с једне стране, али и за продавце који законито продају оригиналну робу и који се могу осетити дискриминисаним зато што су у неповољном положају приликом нуђења својих оригиналних производа на интернету.

Меморандум је, у погледу опсега, ограничен и у географском и у садржинском смислу. Географски је ограничен на пружање услуга у Европском економском простору, а садржински се односи само на продају кривотворене робе, а не и на спорове о паралелном увозу или системима селективне дистрибуције. Штавише, МоР се не примењује на све посреднике, већ само на интернет посреднике чије услуге користе треће стране – корисници, како би покренули онлајн трговину робе.²⁹

III Садржина Меморандума о разумевању о борби против продаје кривотворене робе на интернету

Стратегију на којој почива МоР чине тзв. „три линије одбране“: да се незаконите понуде не појављују на интернету; да, уколико се појаве, буду уклоњене што је брже могуће; и да, у сваком случају, буду уклоњене довољно брзо да спрече даље трансакције. Ове мере примењују се истовремено.

1. Спречавање појаве незаконитих понуда на интернету

Прва „линија одбране“ односи се на важност тога да потрошачи, продавци и купци схвате феномен кривотворења, његове инхе-

28 Извештај о функционисању Меморандума о разумевању о продаји кривотворене робе преко интернета, 7.

29 Јелена Ђеранић, „Повреда жига на сајтовима за аукцијску продају робе“, *Интеллектуална својина и инјернет* (ур. Душан Поповић), Београд, 2016, 70.

рентне ризике за потрошаче и штетне последице за титуларе права интелектуалне својине. Потрошачи могу бити активна страна у борби против кривотворења. С тим у вези, интернет платформе су обавезне да, у сарадњи са титуларима права, учине доступним одговарајуће информације потенцијалним продавцима и купцима. Према томе, интернет платформе требало би да им објасне да је нуђење на продају кривотворене робе незаконито и предложи одређене мере предострожности купцима како би они избегли куповину кривотворене робе.³⁰

2. Проактивне и превентивне мере

Друга „линија одбране“ односи се на проактивне и превентивне мере (енг. *Pro-Active and Preventive Measures – PPMs*) као правовремени и адекватан одговор на покушаје продаје кривотворене робе, пре него што су понуде постале доступне јавности или убрзо након тога. Другим речима, проактивне и превентивне мере подразумевају мере и поступке који омогућавају интернет платформама и титуларима права интелектуалне својине да спрече да незаконите понуде постану доступне на интернету или да ограниче њихову доступност на кратак период.³¹ Ове мере техничке и/или процедуралне природе усклађене су са моделима пословања и организацијом титулара права и/или интернет посредника. Разликују се не само међу потписницима МоР-а, већ и међу различитим сајтовима једне интернет платформе. Обично су веома софистициране и захтевају ефикасну сарадњу између титулара права и интернет платформи. Дакле, циљ проактивних и превентивних мера је спречавање да се понуде кривотворене робе појављују на интернету.³² Односе се на „прикладне, комерцијално разумне и технички изводљиве мере, узимајући у обзир њихове одговарајуће пословне моделе.“³³ Под овим мерама подразумевају се технологије откривања и превентивна уклањања, или провере продаваца пре него што им се уопште дозволи да тргују на интернету.³⁴

---

30 Извештај о функционисању Меморандума о разумевању о продаји кривотворене робе преко интернета, 6.

31 Иако се прва „линија одбране“ односи на спречавање појаве незаконитих понуда на интернету, у самом МоР-у се и у оквиру друге „линије одбране“, тј. проактивних превентивних мера, поново говори о спречавању незаконитих понуда да постану доступне на интернету.

32 Извештај о функционисању Меморандума о разумевању о продаји кривотворене робе преко интернета, 10.

33 Graeme B. Dinwoodie, „A Comparative Analysis of the Secondary Liability of Online Service Providers“, *Secondary Liability of Internet Service Providers* (ed. Graeme B. Dinwoodie), Springer, Cham, 2017, 1–72.

34 *Ibid.*, 45–46.

3. Систем обавештавања и уклањања

Трећа „линија одбране“, што уједно представља и централни део МоР-а, односи се на систем обавештавања и уклањања (енг. *Notice and Takedown*). И поред постојања проактивних и превентивних мера, понуде кривотворене робе могу постати доступне јавности на интернет платформама. Уколико до тога дође, титулари права и потрошачи могу да их обавесте о постојању таквих понуда. На основу ових обавештења, интернет платформе предузимају одговарајуће мере које подразумевају и уклањање понуда са сајта. Према томе, поступак обавештавања и уклањања настоји да обезбеди једноставан, правичан и експедитиван механизам за уклањање понуда кривотворене робе.³⁵

Систем обавештавања и уклањања предвиђа:

- механизам за уклањање појединачних понуда кривотворених артикала са сајта интернет платформе; и
- механизам да се интернет платформа обавести о корисницима који продају кривотворену робу.

Дакле, поред обавештавања и уклањања заснованог на појединачним артиклима, МоР омогућава титуларима права да обавесте онлајн платформе о продавцима који су генерално укључени у продају кривотворене робе, а интернет посредници би требало да узму у обзир ове информације у разматрање као део својих проактивних и превентивних мера. Ова одредба МоР-а представља „револуционарну новину“.³⁶ Наиме, системи обавештавања и уклањања које су онлајн платформе примењивале до тада подразумевали су обавештења о појединачним понудама кривотворених артикала, без могућности обавештавања о корисницима који генерално користе интернет платформе за продају кривотворене робе.

Интересантно је да МоР регулише и ситуације у којима долази до злоупотреба система обавештавања и уклањања. Уколико титулар права обавести интернет посредника о продаји кривотворене робе без обраћања одговарајуће пажње, том титулару може убудуће бити одбијен приступ систему и дужан је да надокнади платформи све губитке које је она претрпела због таквог обавештавања.³⁷ Продавци би такође требало да буду обавештени о томе када је понуда уклоњена, укључујући и разлог за уклањање. Осим тога, требало би да им се омогући да одговоре на то што им је понуда уклоњена, што подразумева и детаље о

35 *Ibid.*

36 G. Dinwoodie (2014), 470.

37 МоР, 3.

контакту стране која је такво обавештење доставила.³⁸ Овакве одредбе унете су у текст МоР-а како би се успоставила равнотежа у оквиру система обавештавања и уклањања.³⁹

Поред ових мера, а у циљу боље заштите потрошача, МоР предвиђа могућност добијања замене за производе или рефундацију новца под одређеним околностима. Потписници МоР-а су се, такође, обавезали на то да сарађују у откривању оних који понављају повреде, тј. више пута покушавају да продају кривотворену робу на интернету. Интернет платформе преузеле су на себе примену различитих мера у циљу одвраћања ових тзв. „вишеструких повратника“ од продаје кривотворене робе. Политика против оних који понављају повреде требало би да буде објективна и пропорционална и да узме у обзир околности сваког конкретног случаја. Начин на који МоР предвиђа ширење информација о вишеструким повратницима у потпуности је у складу са законима о заштити података.⁴⁰

Упркос постојању бројних информација, догађа се да потрошач буде преварен, у смислу да купи кривотворену робу и због тога претрпи штету. Меморандум садржи и минимални број одредаба о заштити потрошача. Међутим, накнада штете зависи од политике сваког потписника МоР-а понаособ.⁴¹

IV Резултати Меморандума о разумевању о продаји кривотворене робе на интернету десет година након потписивања и перспективе

Меморандум о разумевању, закључен 2011. године, окупио је интернет платформе и титуларе права, превасходно титуларе оних жигом заштићених ознака које су најчешће предмет кривотворења. У складу са предвиђеним, Комисија је 2013. године усвојила први извештај о оцени којим је предложено успостављање система за мерење ефеката МоР-а. Као резултат ове оцене, 2016. године потписници су се сагласили у вези са новом верзијом МоР-а којом је успостављен сет кључних показатеља учинка (енг. *key performance indicators* – *KPI*) за праћење утицаја и мерење успеха. Дакле, 2016. године МоР је ревидиран и поново потписан.

У новембру 2017. године, Комисија је објавила други извештај о функционисању МоР-а. Извештај је био део свеобухватног пакета мера

---

38 G. Dinwoodie (2017), 43.

39 G. Dinwoodie (2014), 470.

40 *Ibid.*

41 J. Ђеранић Перишић (2020), 156.

за смањење фалсификовања и пиратерије (енг. *IP Package*), и садржао је опис искустава и постигнутог напретка током прве године сарадње у оквиру ревидираног МоР-а.⁴²

Трећи извештај Комисије о функционисању и примени МоР-а објављен је 2020. године.⁴³ Сарадња у оквиру МоР-а је динамичан процес, са добровољним споразумом отвореним за нове актере. Од потписивања ревидиране верзије МоР-а у јуну 2016. године, десет нових компанија и удружења се придружило. Недавно су још неке платформе и титулари права показали интересовање за потписивање МоР-а.⁴⁴

У последњој деценији, дошло је до великих помака на технолошком, друштвеном и регулаторном нивоу у области онлајн фалсификовања, који су имали утицаја на искуства и оцене самих потписника МоР-а. Продаја кривотворене робе на интернету је „покретна мета“.⁴⁵ Технологија и пословни модели које користе фалсификатори се стално мењају. За напредак је потребна стална сарадња и улагање – и титулара права, и интернет посредника.

Већина потписника позитивно оцењује сарадњу у оквиру МоР-а. Титулари права и онлајн платформе наглашавају да је блиска сарадња и размена информација кључна за побољшање ефикасности и ефективности мера у борби против кривотворења, оцењујући МоР као добру платформу за размену, која им омогућава да дискутују о изазовима продаје кривотворене робе на интернету на редован и прагматичан начин.⁴⁶

Сарадња у оквиру МоР-а такође показује да, поред законских обавеза, добровољна сарадња може да пружи флексибилност за дискусију и изнедри ефикасна решења. Дискусија између потписника доводи до бољег разумевања у вези са функционисањем онлајн тржишта и изазовима заштите права интелектуалне својине.⁴⁷

Ипак, одређени број потписника изразио је резерве у погледу утицаја МоР-а.⁴⁸ Велика група титулара права истакла је да је на ин-

42 Извештај о функционисању Меморандума о разумевању о продаји кривотворене робе преко интернета из 2017. године, доступно на адреси: https://ec.europa.eu/growth/industry/policy/intellectual-property_en, 11. 8. 2021.

43 Извештај о функционисању Меморандума о разумевању о продаји кривотворене робе преко интернета из 2020. године (*Report on the functioning of the Memorandum of Understanding on the sale of counterfeit goods on the internet*), доступно на адреси: <https://ec.europa.eu/docsroom/documents/42701>, 10. 8. 2021.

44 *Ibid.*, 37.

45 *Ibid.*

46 *Ibid.*

47 *Ibid.*

48 *Ibid.*, 38.

тернету и даље доступан велики број понуда кривотворене робе. Они сматрају да сарадња и размена информација са онлајн платформама не испуњава обавезе преузете на основу МоР-а. Такође је изражена озбиљна забринутост у погледу предности прикупљања података о кључним индикаторима учинка. У јануару 2020. године, три титулара права из сектора луксузне робе одлучила су да се повуку из МоР-а, са образложењем да напредак није довољан и да је ниво понуде кривотворене робе и даље доста висок.⁴⁹

Меморандум се може сматрати 'лабораторијом'. Потписници размењују примере, искуства из праксе о различитим поступцима и начинима дељења информација – нпр. о тзв. „вишеструким повратницима“. На основу пријављених пракси, могао би се успоставити стандард за онлајн платформе и титуларе права, и подстаћи заинтересоване стране, које још нису потписале МоР, да се ефикасније боре против кривотворења на националном, нивоу ЕУ и међународном нивоу. Потписници охрабрују друге заинтересоване стране, посебно традиционалне платформе за електронску трговину и веб сајтове за оглашавање, да се придруже МоР-у. Потписници такође препоручују да би додатне категорије онлајн посредника, као што су друштвене мреже, претраживачи, услуге плаћања, портали за упоређивање цена, могле да се укључе у МоР, узимајући у обзир специфичности њихових пословних модела.⁵⁰

У том контексту, потписници су затражили од Комисије да настави да подржава њихово учешће у МоР-у, нарочито осигуравајући да се пријављене праксе даље шире, обезбеђујући надзор над њиховом применом од стране онлајн платформи и титулара права и, по потреби, расправом о амандманима или додацима овој пракси.⁵¹

С обзиром на горе наведено, већина потписника слаже се да у овој фази фокус не би требало да буде на ревидирању текста МоР-а, већ на томе да наставе да се састају два пута годишње, под покровитељством Комисије, да дискутују о квалитативним и квантитативним резултатима кључних индикатора учинка, да оптимизују сарадњу и прате примену добре праксе. Потписници такође желе да разговарају о новим трендовима, попут повреда дизајна, нових образаца превара, промена у понашању потрошача и од недавно последица кризе изазване вирусом ковид-19 на борбу против кривотворења. Штавише, стављање акцента на кривотворене производе који угрожавају здравље и безбедност потрошача, као што су нпр. електронски уређаји, играчке и лична

49 Реч је о три велике компаније: Шанел (*Chanel*), Гент (*Gant*) и Лакост (*Lacoste*).

50 Извештај о функционисању Меморандума о разумевању о продаји кривотворене робе преко интернета из 2020. године, 38.

51 *Ibid.*, 38.

заштитна опрема, требало би да буде кључни наредни корак. Напоследку, постоји интерес да се дубље уђе у одређене области МоР-а, као што су јачање прагматичног начина да онлајн платформе, титулари права и органи за спровођење закона интензивирају заједнички рад.⁵²

V Закључна разматрања

Продаја кривотворене робе на интернету представља озбиљан проблем на глобалном нивоу. Како покушаји доношења правно обавезујућих инструмената међународног права нису дали резултата, ЕУ је прибегла инструментима „меког“ међународног права. Регулисање овог питања МоР-ом носи одређене ризике, али има и предности у односу на тзв. „тврдо“ међународно право.

С једне стране, у погледу ризика, МоР углавном спроводе велике мултинационалне компаније, те постоји оправдани ризик да се правне норме, које би требало да се примењују на све, успоставе у складу са капацитетима и софистицираношћу великих економских оператора. Међутим, исти ризик постоји и када се принципи развијају и успостављају путем судске праксе. У том контексту, јавни надзор је од изузетно велике важности.⁵³

С друге стране, што се тиче предности, МоР најпре доприноси смањењу трошкова за различите субјекте који учествују у трговини на интернету, ограничавајући трошкове парницења. Затим, искуства показују да су инструменти меког међународног права, као што је МоР, много погоднији за развој међународних правно обавезујућих норми него преговарање мултилатералних инструмената међународног јавноправног карактера.⁵⁴ Најзад, на међународном нивоу, може се очекивати да се, захваљујући МоР-у, законодавства држава потписница постепено хармонизују а судске праксе уједначе.⁵⁵

Коришћена литература

Dinwoodie Graeme B., „A Comparative Analysis of the Secondary Liability of Online Service Providers“, *Secondary Liability of Internet Service Providers* (ed. Graeme B. Dinwoodie), Springer, Cham, 2017.

⁵² *Ibid.*

⁵³ G. Dinwoodie (2014), 471.

⁵⁴ J. Теранић Перишић (2020), 158.

⁵⁵ G. Dinwoodie (2014), 471.

- Dinwoodie Graeme B., „Secondary Liability for Online Trademark Infringement: The International Landscape“, *Columbia Journal of Law & Arts*, Nr. 37/2014.
- Zuccaro Esther, „Gucci v. Alibaba: A Balanced Approach to Secondary Liability for E-Commerce Platforms“, *North Carolina Journal of Law and Technology*, Nr. 144/2016.
- Maltzer Joshua P., „Maximising the Opportunities of the Internet for the International Trade“, Geneva, 2016, доступно на адреси: http://www3.weforum.org/docs/E15/WEF_Digital_Trade_report_2015_1401.pdf, 10. 8. 2020.
- Марковић Слободан, „Трговински споразум против кривотворења робе (АСТА) – садржина, циљеви и значај“, *Право и привреда*, бр. 7–9/2012. (Marković Slobodan, „Trgovinski sporazum protiv krivotvorenja robe (ASTA) – sadržina, ciljevi i značaj“, *Pravo i privreda*, br. 7–9/2012)
- Поповић Душан, *Регистрација назива интернетних домена и право жића*, Београд, 2014. (Popović Dušan, *Registracija naziva internet domena i pravo žiga*, Beograd, 2014)
- Радоњанин Андреа, Тасић Павле, „Трговина на друштвеним мрежама изван дистрибутивних канала произвођача“, *Интелектуална својина и интернет* (ур. Душан Поповић), Београд, 2018. (Radonjanin Andrea, Tasić Pavle, „Trgovina na društvenim mrežama izvan distributivnih kanala proizvođača“, *Intelektualna svojina i internet* (ur. Dušan Popović), Beograd, 2018)
- Rimmer Matthew, „Breakfast at Tiffany’s: eBay Inc, Trade Mark Law and Counterfeiting“, *Journal of Law, Information and Science*, Nr. 1/2011.
- Ђеранић Јелена, „Међународноправни оквир за борбу против продаје кривотворене робе путем интернета“, *Правна ријеч*, бр. 48/2016. (Ćeranić Jelena, „Međunarodnopravni okvir za borbu protiv prodaje krivotvorene robe putem interneta“, *Pravna riječ*, br. 48/2016)
- Ђеранић Јелена, „Повреда жића на сајтовима за аукцијску продају робе“, *Интелектуална својина и интернет* (ур. Душан Поповић), Београд, 2016. (Ćeranić Jelena, „Povreda žiga na sajtovima za aukcijsku prodaju robe“, *Intelektualna svojina i internet* (ur. Dušan Popović), Beograd, 2016)
- Ђеранић Перишић Јелена, *Одговорност интернетних посредника за повреду жића*, Београд, 2020. (Ćeranić Perišić Jelena, *Odgovornost internet posrednika za povredu žiga*, Beograd, 2020)

Jelena ČERANIĆ PERIŠIĆ, PhD
Professor, Principal Research Fellow at the Institute of Comparative Law,
Belgrade, Serbia

MEMORANDUM OF UNDERSTANDING ON THE SALE OF COUNTERFEIT GOODS ON THE INTERNET – EVALUATION OF APPLICATION TEN YEARS AFTER SIGNING

Summary

The sale of counterfeit goods on the internet is a global problem affecting all national economies. As internet users have access to websites created in other countries, the limits of national regulations have been breached. Therefore, it is necessary to regulate the fight against the sale of counterfeit good on the internet on international level. Existing binding sources of international law do not regulate this issue. However, non-binding international legal instruments offer solutions. In 2011, under the auspice of the Commission, Memorandum of Understanding (MoU) on the sale of counterfeit goods on the internet was concluded. Memorandum serves as a basis for dialogue and cooperation between stakeholders, with the aim of curtailing the offering of counterfeit goods on online marketplaces. The paper analyses reasons for the adoption of MoU and its content. Special attention is paid to notice and takedown. The paper also examines results of MoU and its perspectives.

Key words: Counterfeit Goods. – Online Sale. – Internet. – Memorandum of Understanding. – European Union.

Датум пријема рада: 20. 8. 2021.

Датум исправке рада: 11. 9. 2021.

Датум прихватања рада: 17. 9. 2021.